

NotatDato: 07.08.2019
Arkivsak: 2017/14135-36
Saksbehandlar: heilars

Til: Fylkesutvalet

Frå: Fylkesrådmannen

Status for tiltak knytt til «Temaplan for landbruk i Hordaland 2018-2022»**Bakgrunn**

I juni 2018 handsama fylkestinget «*Temaplan for landbruk i Hordaland 2018-2022*» (PS 50/2018). Fylkestinget vedtok temaplanen og bad fylkesrådmannen legge fram konkrete tiltak for å oppnå innsatsområda i temaplanen. Forslag til tiltak for å oppnå innsatsområda i temaplanen, vart fremma for fylkesutvalet i oktober 2018 (PS 256/2018). Fylkesutvalet vedtok dei tilrådde tiltaka og la til vedtakspunktet «Tillegg under «Innsatsområdet» i handlingsplanen: Styrke arbeidet mot sosial dumping i landbruket.».

Om utarbeiding av tiltaka

«*Temaplan for landbruk i Hordaland 2018-2022*» skal bidra til å sikre og vidareutvikle landbruket i Hordaland. For å gjere dette er det sett tre hovudmål: styrkje lønsemda i Hordalandslandbruket, auke produksjonen på lokale ressursar og betre rekrutteringa til landbruket. Temaplanen er delt inn i fire tema som bygger opp rundt hovudmålet til temaplanen. Tema er: areal- og ressursgrunnlag, auka lønnsemd i noverande produksjonar, kompetanse og rekruttering og drivarar for endring. Det er knytt innsatsområde til alle fire tema.

Nokre av innsatsområda har vore særskilt prioritert av Hordaland fylkeskommune og partnerskapen gjennom konkrete tiltak i perioden 2018-2019. Tiltaka er delvis basert på innspel frå høyringa og er utarbeidd i samarbeid med partnerskapen. Partnerskapen referer til Hordaland Bondelag, Hordaland Bonde og småbrukarlag, Fylkesmannen sin landbruksavdeling, Innovasjon Norge og Hordaland fylkeskommune. Tiltaksplanen har 65 tiltak. Det er satt i gong arbeid eller prosjekt i tilknytning til 50 av tiltaka. Det er 7 tiltak er fullført i 2018 eller våren 2019. Arbeidet med dei resterande 8 tiltak blir starta hausten 2019. Hordaland fylkeskommune er eigar av «*Temaplan for landbruk i Hordaland 2018 – 2022*», og har hovudansvaret for at det vert sett i gang arbeid knytt til innsatsområda, men som det kjem fram av tabellen under er det òg andre som er ansvarlege for tiltak.

Landbrukskonferansen Klimaklokt Vestlandlandbruk

Eit forslag til tiltak som kom inn under høyringa var: «*Eit tiltak for å nå måla i planen kan vere eit årleg samrådsmøte mellom aktørane som Hordaland Fylkeskommunen arrangerer. Der faglag, FMLA, kommunane, samvirkeorganisasjonane kjem med nytt om kva som rører seg innan deira organisasjon og kva dei gjer / kva som skulle vore gjort for å nå måla.*» Samrådsmøte er overordna for temaplan, og er difor ikkje hekta til eit spesielt innsatsområde. Forslag om samrådsmøte blir følgt opp av Hordaland fylkeskommune gjennom landbrukskonferansen Klimaklokt Vestlandlandbruk. I samarbeid med Fylkesmannen i Vestland og Sogn og Fjordane fylkeskommune, ynskjer Hordaland fylkeskommune velkomen til landbrukskonferanse den 3. og 4. september i Sogndal. Korleis kan landbruket medverke i

klimadugnaden og korleis kan bonden handtere klimaendringar? Dette er hovudtema for Vestland sin første landbrukskonferanse.

Grønt = ferdig, **Gult** = pågåande, **Blått** = ikkje starta

Tiltak	Kva	2018	2019	Ansvarleg	Status
Innsatsområder knytt til 1. Areal og ressursgrunnlag					
1.1. Utarbeide og legge fram ei politisk sak som vurderer kva tiltak som må gjennomførast for at Hordaland skal bidra til at nasjonale jordvernmål blir realisert					
Tiltak 1.1.1	Vurdere kva tiltak ein må gjennomføre for å redusere nedbygging av jordbruksareal Hordaland, og bidra til å realisere nasjonale jordvernmål		X	HFK	Sak om samarbeid med Fylkesmannen i Vestland om Jordvernstrategi for Vestland er fremma som politisk sak.
Tiltak 1.1.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Fylkesmannen i Vestland har oppretta ein fagdirektørstilling på plan med spesielt ansvar for jordbruksareal.
1.2 Styrkje kommunane sin motivasjon for, og kompetanse om, framsynt arealplanlegging.					
Tiltak 1.2.1	Plannettverksmøte om jordvern		X	HFK	Jordvern er planlagt som tema i ein av parallellsesjonane på plankonferansen i oktober 2019.
Tiltak 1.2.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Det blir jobba med å få massehandtering og jordvern for planleggarar i kommunane inn som tema på eit av frukostmøta i Bærekraftig by serien.
1.3 Sikre gode planar for massehandtering, basert på god agronomi, i alle kommunar.					
Tiltak 1.3.1	Sikre at alle kommunar og andre relevante aktørar i fylket har tilgang til handbøkene 'Jordmassar frå problem til ressurs- rettleiar for offentlig forvaltning' og 'Handbok for handsaming av overskuddsmasser'		X	HFK	Handbøkene er sendt til alle kommunar i Hordaland.
Tiltak 1.3.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Norsk Landbruksrådgjeving har fått stønad for å lage kursprogram og kursmateriell for kurs med tema: Overskotsmassar – frå problem til produktiv, fulldyrka matjord.
1.4 Oppmuntre politikarar på kommunalt- og regionalt nivå til å gjennomføre jordvernkurs i regi av Fylkesmannen.					
Tiltak 1.4.1	Sikre at politikarar på kommunalt – og regionalt nivå er godt informert om dei kurs og samlingar knytt til jordvern som vert gjennomført i regi av Fylkesmannen		X	HFK, Partnerskapen	Blir gjennomført etter valet 2019 i samarbeid med Fylkesmannen i Vestland.

Tiltak 1.4.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
1.5 Utvikle kommunane si rolle som rettleiar for utvikling av formelt gode og langsiktige leigeavtalar.					
Tiltak 1.5.1	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.

Tiltak	Kva	2018	2019	Ansvarleg	Status
Innsatsområder knytt til 2. Auka lønsemd i noverande produksjonar					
2.1 Følgje opp Regional matstrategi og tiltak forankra i UNESCO Creative City of Gastronomy med særleg fokus på auka lokal matproduksjon i relasjon til kultursektor, marin sektor og opplevingsbasert reiseliv.					
Tiltak 2.1.1	Bidra til eit prosjekt som fokuserer på matidentitet for Hordaland og Vestland		X	HFK, Matarena AS og Partnerskapen	Matarena AS har fått stønad til ein møteserie som skal samle mataktørar frå Vestland og skape ein felles forståing av matidentiteten i Vestland.
Tiltak 2.1.2	Bidra inn i arbeidet som vert gjort lokalt i tilknytning til UNESCO Creative City of Gastronomy, samt sikre god kopling til Man and Biosphere satsinga	X	X	HFK, Bergen kommune og Partnerskapen	I tilknytning til arbeidet med UNESCO Creative City of Gastronomy har Bergen kommune oppretta ei styringsgruppe og ei arbeidsgruppe. Hfk bidreg kontinuerleg i begge. I juni 2019 blei Nordhordland godkjent som det første biosfæreområdet i Noreg.
Tiltak 2.1.3	Legge til rette for ein møteplass (3-4 gongar i året) for dei regionale matsatsingane (Bjørnefjorden, Hardanger, Nordhordland, Sunnhordland)		X	HFK, Matarena AS og Partnerskapen	Det har vore eit møte for dei regionale matnettverka våren 2019.
Tiltak 2.1.4	Bidra til gjennomføring av World Cheese Awards 2018	X		Partnerskapen, Matarena AS, Bergen kommune	I november 2018 vart World Cheese Awards arrangert i Grieghallen. Fanaost frå Ostegården i Fana blei verdsmeister.
Tiltak 2.1.5	Sikre at fagskulestudiet 'Lokal Matkultur' i Ulvik er godt kopla på anna matarbeid i fylket	X	X	Partnerskapen	Fagskulestudiet har fått prosjektmidlar i oppstartsfasen. Studentane hadde tilbod om å vere tilstade under Oste-VM
Tiltak 2.1.6	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
2.2 Bidra til auka bruk av lokalproduserte matprodukt i offentlege samanhengar, konferansar, kantinemat og mat til institusjonar					
Tiltak 2.2.1	Jobbe for å få auka bruk av lokalmat inn som ein del av miljøstyringa til Hordaland fylkeskommune	X	X	HFK	Fylkesordføraren sitt nyttårsmøte på Radisson Blu Bryggen løfta fram lokalmat og lokalmatprodusentar. Matareana AS bidrog til dialogen mellom kjøkkensjefen og lokalmatprodusentane. Kjøkkensjefen inkluderte lokalmat i menyen basert på budsjettet. I ettertid er det innleia

					samarbeid med mellom anna Tekslo Seafood for å utvikle eit eige krydder for Radisson Blu-kjeden. Kjøkkensjefen er blitt bedt om å dele sine erfaringar med andre hotell i gruppa. Lokalmatprodusentane har meldt tilbake at dei satt stor pris på å få bidra på et slikt arrangement. I prosjektet «Berekraftig skulemåltid» jobbar ein for eit sunt og berekraftig mattilbod i vidaregåandeskule med mellom anna meir lokal- og økologisk mat.
Tiltak 2.2.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Kontinuerleg arbeid.
2.3 Stimulere til auka verdiskaping i verdikjeda for frukt og bær og for landbruksprodukt generelt, og auke i berekraftig produksjon av mjølk og kjøtt.					
Tiltak 2.3.1	Bidra til eit prosjekt for å mobilisere til auka dyrking av grønsaker i Hordaland		X	Partnarskapen	Det er gitt stønad til to prosjekt, 'Vestlandsbondens grønnsakskurv 2020' og 'Grønn sesongkalender og tiltak for økt markadstilgang for lokalmatprodusenter i HoReCa-markedet'
Tiltak 2.3.2	Bidra til prosjekt for å sikre nyplanting og fornying av frukttrær		X	Partnarskapen	Hfk og Innovasjon Norge støttar prosjektet 'Meir Hardanger Moreller' som bidreg til nyplanting av morelltrær i Hardanger.
Tiltak 2.3.3	Bidra til Storfeprosjekt for Vestland	X	X	Partnarskapen	Storfeprosjektet Vestland 2019-2023 er skipa.
Tiltak 2.3.4	Bidra til prosjekt for auka grovfôravløngar og betre fôrøvalitet		X	Partnarskapen	Hfk støtta NIBIO sin søknad til NFR om prosjektet «Alternative dreneringsmåtar på oppdyrka myr for betre agronomi og redusert klimagassutslepp». I tillegg er det gitt stønad til NLR sit prosjekt «Kurs i grovfôrøkonomi».
Tiltak 2.3.5	Bidra til prosjekt som kan auke konsum av sau		X	Partnarskapen	Hausten 2019
Tiltak 2.3.6	Bidra til prosjekt som styrker sidermiljøet og aukar produksjon av sider		X	Partnarskapen	Hausten 2019 blir Norsk Siderfestival skipa. Hardangersiderprodusentlag har fått 3 millionar frå RFF Vestland til å utvikle eit større smaksmanøvald av stabilt høg øvalitet. HFK støttar opp om sidermiljøet i Hardanger sitt arbeid med Arena-søknad. I desember 2018 løyva Innovasjon Norge kr 1500 000 til sidernetøvald i Hardanger.
Tiltak 2.3.7	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Kontinuerleg arbeid.
2.4 Bidra til å styrkje Inn på Tunet-gardane i Hordaland					
Tiltak 2.4.1	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Kontinuerleg arbeid.

2.5 Medverke til tiltak som aukar berekraftig avverking og uttak av biomasse frå skog, samt auka bruk av trevirke					
Tiltak 2.5.1	Bidra inn i prosjektet 'Melding om Kystskogbruket 2016-2020'. Nytte Kystskogbruket si satsing på infrastruktur til å identifisere flaskehalsar i det offentlege vegnettet og legge til rette for infrastruktur	X	X	HFK	Hfk bidreg politisk og administrativt til Fylkeskommunalt oppfølgingsprogram i Kystskogbruket. Kystskogbruket har medverka til den statlege satsinga på tømmerkaier. Hfk har gitt finansiell stønad til tømmerkaia i Granvin.
Tiltak 2.5.2	Følge opp prosjektet «Motiv Skog-Eigedomsoverbyggjande samarbeid»	X	X	Partnarskapen	Prosjektet er godt i gang. I Fusa har 22 skogeigarar formalisert samarbeidet og danna Revnestrands Fellesforvaltning Skog SA. I eit område i Bergen og eit på Voss foregår sonderingsmøter mellom skogeigarar. Prosjektleiar jobbar med eit kursprogram for skogeigarar.
Tiltak 2.5.3	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Kontinuerleg arbeid.
2.6 Bidra til å styrkje kompetanse og skape auka interesse for fornying og skjøtsel av skogen					
Tiltak 2.6.1	Følge opp prosjektet 'Integrert skogforvaltning og klimatiltak i risikoområdet for naturskade'	X	X	HFK, Partnarskapen	Prosjektet vart presentert på frukostmøte i Bærekraftig by serien. Fleire resultat frå prosjektet vil bli presentere på plannettverksmøte i november.
Tiltak 2.6.2	Bidra til eit prosjekt som ser på problemstillinga hjort og ung skog		X	Partnarskapen	NIBIO har prosjektet «Hjortebeiting i plantefelt og ung produksjonsskog».
Tiltak 2.6.3	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Kontinuerleg arbeid.
2.7 Bidra til å heve kompetansen innan trebyggjari, og leggje til rette for meir trebasert industri i Hordaland					
Tiltak 2.7.1	Følge opp prosjektet «Er det lønnsomt å bygge og drifte skoler i tre?».	X		HFK	Prosjektet er fullført.
Tiltak 2.7.2	Vurdere om resultatane frå prosjektet over kan legge grunnlag for ein søknad til RFF Vest.		X	HFK, BAS, HVL	Hausten 2019
Tiltak 2.7.3	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnarskapen	Prosjektet «Tresatsinga i Vestland 2019 - 21» er skipa. Det er gjennomført workshop for designarar og snekkarar i regi av, «Norsk interiør- og møbeldesignernes landsforening» og Aldea på Nordnes. Resultat vil bli stilt ut på messer i Bergen og Oslo hausten 2019. Beit-konferansen i Myrdal i oktober er klimasmarte fjøs og trevirke i bygg vil få ein sentral plass.
2.8 Leggje til rette for urbane landbruksaktivitetar som kan bidra positivt til omdømebygging for landbruksnæringa					

Tiltak 2.8.1	Følge opp prosjektet 'Veksthus på tak'	X	X	Partnerskapen	NIBIO har heldt lunsjpresentasjon om prosjektet og det er god progresjon i prosjektet.
Tiltak 2.8.2	Følge Bybondeprosjekt	X	X	Partnerskapen	Har fått midlar til kompostprosjekt frå Hfk sine klimamidlar. Det er søkt om midlar til vidareføring av prosjektet Bybonden frå gjennom grøn konkurransekraft ordninga.
Tiltak 2.8.3	Planlegge og gjennomføre ei førelsningsrekke på Bergen offentlige bibliotek om mat/landbruk/matkultur	X	X	Partnerskapen , Bergen kommune	Den 18.juni, FN's internasjonale dag for bærekraftig gastronomi, vart market på Bergen offentlege bibliotek med tre ulike arrangement. Først var det frukostmøte med presentasjon av Bybonden og dyrkingstips. Etter det lanserte Byråden for klima, kultur og næring i Bergen mat to nye dyrkingsrealterte apper. Dagen vart avslutta med panelsamtale om 'matproduksjon i ditt nabolag'. Hausten 2019 er det planlagt tre kveldsarrangement Bergen offentlege bibliotek.
Tiltak 2.8.4	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.

Tiltak	Kva	2018	2019	Ansvarleg	Status
Innsatsområder knytt til 3. Kompetanse og rekruttering					
3.1 Støtte opp om eksisterande fadderordningar og vurdere om dei skal utvidast					
Tiltak 3.1.1	Følge opp prosjektet «Fadderprosjekt i landbruket»	X	X	Partnerskapen	Prosjektet er starta opp og arbeidet er i gang.
Tiltak 3.1.2	Vurdere om det skal bli etablert eit fadderprosjekt spesielt for fruktbonder		X	Partnerskapen	Hausten 2019
Tiltak 3.1.3	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
3.2 Betre omdømet til næringa og få fram gode døme på unge bønder som lukkast					
Tiltak 3.2.1	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Utlysinga av RULL-midlar for 2019 prioriterte omdømme prosjekt.
3.3 Jobbe aktivt for å synleggjere landbruket som karriereveg for ungdom og bidra til å auke rekrutteringa til utdanningsprogramma innanfor produksjonsretta naturbruk					
Tiltak 3.3.1	Fullføre Erasmus + prosjektet «Youth in action for a sustainable and creative gastronomy».	X	X	HFK	Prosjektet er hovudsakelg gjennomført som planlagt og vert avslutta 30.09.2019.
Tiltak 3.3.2	Bidra til at dei vidaregåande skulane med jordbruksutdanning har godt rekrutteringsmateriale		X	HFK	Hausten 2019.
Tiltak	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.

3.3.3					
3.4 For å sikre god rekruttering og gode arbeidsforhold i landbruket er det viktig å jobbe mot sosial dumping					
Tiltak 3.4.1	Bidra til gode arbeidsvilkår i landbruket		X	Partnerskapen	Det er gitt stønad til prosjektet 'Opplæring i bruk av Bærklienten'. Prosjektet skal mellom anna føre til at bærdyrkarar alltid har kontroll på arbeidstid og lønn til bærplukkarar.
Tiltak 3.4.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt		X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
3.5 Stimulere til at fleire vel landsbruksrelatert, høgare utdanning					
Tiltak 3.5.1	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
3.6 Leggje til rette for å rekruttere inn nye grupper til landbruket					
Tiltak 3.6.1	Bidra til samarbeid mellom landbruk og FoU-miljø ved å lyse ut stipend for masteroppgåver som tek opp problemstillingar som er viktige for landbruket i fylket		X	Partnerskapen	Utlysing av masteroppgåver hausten 2019.
Tiltak 3.6.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
3.7 Bidra til at landbruket er ei attraktiv næring for begge kjønn					
Tiltak 3.7.1	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
3.8 Leggje til rette for livslang læring for Hordalandsbonden					
Tiltak 3.8.1	Oppdatere sida landbrukskurs.no og sørge for at den fungerer fram til den eventuelt vert erstatta av ei anna side		X	HFK	Hausten 2019.
Tiltak 3.8.2	Bidra til å vidareutvikla gartnerutdanning for vaksne		X	Partnerskapen	Hfk har støtta prosjektet 'vidareutvikling av gartnerutdanning for vaksne'. Hfk har søkt og fått midlar frå LMD til drift av vaksengartner for skuleåret 2019/20.
Tiltak 3.8.3	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.

Tiltak	Kva	2018	2019	Ansvarleg	Status
Innsatsområder knytt til 4. Drivar for endring					
4.1 Støtte opp om forskning og utvikling for å få fram ny kunnskap, driftsmetodikk og digitale løysingar tilpassa produksjonar og driftstilhøve i Hordaland.					
Tiltak 4.1.1	Bidra til at det vert utvikla kunnskap om mekanisering og presisjonslandbruk i fylket	X		Partnerskapen , NLR	NLR SA har fått stønad til og starta opp prosjektet 'Presisjonslandbruk og mekanisering for endra klima'
Tiltak 4.1.2	Evaluera Grøn FoU Vest og vurderer vidareføring		X	Partnerskapen	Prosjektet Grøn FoU Vest er fullført og ferdig rapportert.

Tiltak 4.1.3	Oppmuntre til forskings- og utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Det vert jobba for å få på plass ein landbruksnode i SFI prosjektet 'Climate futures'.
4.2 Bidra til å redusere klimagassutslepp frå landbruket i Hordaland ved å støtte opp om landbruket sitt mål om å bli fossilfri innan 2030 og leggje til rette for klimavenleg og miljøvenleg gjødselhandtering.					
Tiltak 4.2.1	Bidra til prosjekt om korleis bonden best kan legge ned gjødsel		X	Partnerskapen	Hausten 2019.
Tiltak 4.2.2	Oppmuntre til forskings- og utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
4.3 Leggje til rette for samarbeid mellom landbruket i Hordaland og klynger og FoU miljø for å stimulere til næringsutvikling innan bioøkonomi.					
Tiltak 4.3.1	Jobbe for å etablere biogassanlegg i Hordaland.		X	Partnerskapen	To biogass prosjekter har søkt midlar gjennom grøn konkurransekraft ordninga. NLR Vest SA er i gong med eit prosjekt å kartlegge bønder som ynskjer å teikne avtale om levering av husdyrgjødsel og mottak av biorest på Voss. Prosjektet er støtta av Hfk.
Tiltak 4.3.2	Bidra til bioøkonomi prosjekt som undersøker moglegheitene knytt til slam frå settefisk anlegg og avfall frå landbruket.		X	Partnerskapen	Det er søkt om stønad til prosjektet 'Grønn konkurransekraft i Alver og Nordhordlandsregionen' gjennom grøn konkurransekraft ordninga. Prosjektet skal jobbe langsiktig for danne ei sirkulærøkonomiklynge i Nordhordland. Prosjektet inkluderer avfall frå akvakultur og landbruk.
Tiltak 4.3.3	Bidra inn i søknad til NFR, «Biospectering and Biofuels» i regi av Kjemisk institutt ved UiB		X	Partnerskapen , UiB	Avklare hausten 2019.
Tiltak 4.3.4	Oppmuntre til forskings- og utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.
4.4 Stimulere til internasjonalt, næringsretta samarbeid og erfaringsutveksling, mellom anna gjennom ERASMUS+.					
Tiltak 4.4.1	Bidra til at landbruksaktørar frå fylket får reise på relevant utveksling gjennom ERASMUS +.	X	X	HFK	Kontinuerleg arbeid.
Tiltak 4.4.2	Oppmuntre til utviklingsprosjekt	X	X	Partnerskapen	Kontinuerleg arbeid.